

Charlotte Brontë

Džeinē Eir

PEGASO
kolekcija

P i r m a s   s k y r i u s

Nebeliko jokios vilties, kad tą dieną teks pasivaikščioti. Tiesa, rytą mes kiek paklaidžiojom pliko sodo takeliais, bet po pietų (kai svečių nebūdavo, misis Rid pietaudavo anksti) šaltas žiemos vėjas apniaukė dangų tokiais tamsiais debesimis ir prapliu-po toks smarkus lietus, kad nė galvoti nebeteko išeiti dar kartą.

Nė kiek nenusiminiau dėl to: aš niekad neturėdavau noro ilgai vaikštinėti, ypač žiemos pavakariais. Man tiesiog būdavo baisu vakaro prieblandoje grįžti namo sugrubusiomis rankomis ir nušalusiomis kojomis, kai drėgmė kiaurai veria visą kūną, o širdį maudžia nuo nesibaigiančio Besės, mūsų auklės, niurnėjimo. Aš taip pat jausdavau pažeminimą, kad fiziškai esu kur kas silpnesnė už Elizą, Džoną ir Džordžianą Ridus.

Visi jie – Eliza, Džonas ir Džordžiana – dabar buvo susispietę apie savo mamą svetainėje; jinai ilsėjosi atsilošus ant sofos palei židinį ir, matyt, buvo visiškai laiminga savo mielų vaikučių apsupta (šiuo metu jie nesipešė ir nerėkavo).

Tačiau man ji neleido dalyvauti tame šeimos ratelyje. Misis Rid pasakė, kad nors jai ir labai gaila laikyti mane nuošaliai nuo kitų vaikų, bet kol ji neišgirsianti iš Besės ir taip pat savo akimis neišitikinsianti, kad aš rimtai stengiuosi pasidaryti labiau sugyvenama, kaip dera geram vaikui, – būti patrauklesnė ir žvalesnė, linksmesnė, nuoširdesnė ir kuklesnė, – ji norom nenorom turė-

sianti palikti mane be tų džiaugsmų, kurie skirti viskuo patenkintiems, laimingiems, geriems vaikučiams.

– Ką gi Besė pasakė? Ką gi aš padariau?

– Džeine, aš nemėgstu įkyrių klausinėjimų. Stačiai pasibaisėtina, kai vaikas šitaip kalba su vyresniaisiais. Eik, sėsk kur nors ir sėdėk. Kad man nė žodžio, kol išmoksi mandagiai šnekėti!

Šalia svetainės buvo mažas valgomasis, kur aš ir įsmukau. Jame stovėjo knygų spinta. Aš tuojau išsitraukiau vieną knygą, pirmiausia žiūrėdama, kad ji būtų su paveikslėliais. Užsirangiau ant palangės. Parietusi kojas, įsitaisiau it turkas ir, beveik aklinai užsitraukusi raudoną užuolaidą, iš abiejų pusių atsitvėriau nuo aplinkinio pasaulio.

Purpurinės drapiruotės klostės saugojo mane iš dešinės; kairėje lango stiklas gynė nuo darganos, nors ir neslėpė niūrios lapkričio dienos. Protarpiais, versdama knygos lapus, žiūrėjau, kaip atslenka žiemos sutemos. Tolumoje viską dengė pilka miglos ir debesų skraistė; netoliese matėsi permirkusi vejėlė su audrų išplaktais krūmais; be perstojo klaikiai pylė lietus, genamas pratisų vaitojančio vėjo gūsių.

Paskiau vėl ėmiau sklaidyti Bjuiko knygą „Anglijos paukščiai“. Pats tekstas, turiu pasakyti, mažai mane tedomino, tačiau kai kurie pratarmės puslapiai, nors aš buvau dar visai maža, negalėjo likti mano nepastebėti; tenai buvo rašoma apie jūros paukščių mėgstamas vietas, apie „vienišas uolas ir iškyšulius“, kur tik jie vieni ir gyvena, apie Norvegijos pajūrį, visą nusagstytą daugybe salų salelių, nuo toliausios pietų vietos – Lindeneso ar Neizo – iki Nordkapo,

*Kur Šiaurės ledjūris gūdus
Plikas salas nirtingai daužo
Ir kur Atlantas, Hebridūs
Skalaudamas, vaitoja, gaudžia.**

* Škotų poeto Džeimso Tomsono (1700–1748) eilėraščio „Ruduo“ strofa.

Aš taip pat negalėjau praversti puslapių, kuriuose buvo aprašyti rūstieji Laplandijos, Sibiro, Špicbergeno, Naujosios Žemės, Islandijos, Grenlandijos krantai, „tie beribiai šiaurės plotai, tos nykios, tuščios negyvenamos dykumos, amžina šalčių ir sniegu tėvynė, kur per nesibaigiančias žiemas nauji ledynų klodai kraunasi ant vienas kito ir stūkso švytėdami lyg Alpių Alpės; apsupę ašigalį, jie tarsi buria apie save aršių speigų pikčiausias negandas“. Apie šiuos baltus kaip mirtis kraštus aš susikūriau savo pačios vaizdinius, – tiesa, miglotus, bet keistai įspūdingus, kaip ir visi tie pirmutiniai spėliojimai, kurie šmėkšteli vaiko galvoje. Šie pratarmės puslapių žodžiai man siejosi su teksto vinjetėmis ir teikė ypatingą prasmę čia vienišai uolai, stūksančiai putotų bangų jūroje, čia sudužusiai valtelei, išmestai į negyvenamą krantą, čia šaltam, šmėkliškam mėnuliui, žvelgiančiam pro debesis į skęstantį laivą.

Tiesiog sunku apsaityti, kokį šurpą man kėlė tuščios apleistos kapinės: vienišas antkapis su įrašu, vartai, pora medžių, žemai horizonte dunkną mūrinio aptvaro griuvėsiai ir siauras jaunaties mėnulis, rodąs vakaro metą.

Du laivai, sustingę nurimusioje jūroje, man atrodydavo it dvi marių šmėklos.

Puslapį, kuriame buvo pavaizduotas velnias, atimęs iš vagies ryšulį su pavogtais daiktais, aš skubiai užversdavau: jis keldavo man siaubą. Su tokiu pat šurpu aš užversdavau ir juodą, raguotą būtybę, sėdinčią ant aukštos uolos ir žvelgiančią į tolumoje prie kartuvių susispietusių minią.

Kiekvienas paveikslėlis man atskleidavo ištisą pasakojimą, dažnai paslaptinę neišprususiam mano protui ir menkutei patirčiai, tačiau visada be galo įdomių, kaip įdomios būdavo tos pasakos, kurias Besė, būdama gerai nusiteikusi, kartais sekdamo mums žiemos vakarais. Pristitūmūsi drabužių lyginimo stalelį prie židinio, ji leisdavo mums susėsti aplink jį vaikų kambaryje ir, laidydama šilkinis misis Rid nérinius arba taisydama jos naktinės kepuraitės klostes, tenkindavo mūsų nekantrų smalsu-

mą meilės ir nuotykių istorijomis, paimtomis iš senų pasakų ir dar senesnių baladžių; arba, kaip pastebėjau vėlesniais metais, iš „Pamelos“ ir iš „Henriko, Morlendo grafo“*.

Ir dabar, sėdėdama su ta knyga ant kelių, aš buvau laiminga, bent jaučiausi laiminga. Bijojau tik vieno dalyko – kad kas man nesutrukdytų, ir tai, deja, labai greitai įvyko.

Kažkas atidarė duris.

– Aū, surūgėle! – pasigirdo Džono Rido balsas. Paskui nutilo: kambarys jam pasirodė tuščias.

– Kur ją velnias nunešė? – tarė Džonas. – Lize! Džordže! – pašaukė jis seseris. – Džeinės šičia nėra. Pasakykit mamai, kad ji išbėgo į lietu... Tikra karvė!

„Gerai, kad užsitraukiau užuolaidą“, – pagalvojau, karštai trokšdama, kad jis neaptiktų mano slėptuvės; Džonas Ridas, beje, pats jos ir nebūtų suradęs: nei akylumu, nei nuovokumu jis anaip tol nepasizymėjo, bet Eliza, vos kyštelėjusi galvą pro duris, iš karto pasakė:

– Galvą guldu, ji ant palangės.

Ir aš tuojau išlindau iš savo kampelio; mane nukrėtė šiurpas vien pagalvojus, kad iš ten mane gali ištraukti Džonas.

– Ko nori? – paklausiau, nevykusiai apsimesdama niekuo dėta.

– Tu privalai man sakyti: „Ko jums reikia, misterii Ridai?“ – išgirdau jo atsaką. – Man reikia, kad prieitum prie manęs, – ir, atsisėdęs į krėslą, ranka parodė, kad prisiartinčiau ir atsistočiau priešais jį.

Džonas Ridas buvo keturiolikos metų, ketveriais metais vyresnis už mane, nes man buvo suėję vos dešimt. Pagal savo amžių jis buvo nepaprastai augalotas ir petingas, spuogotu, nesveikos spalvos veidu; krito į akis stambūs, nedailūs jo bruožai,

* „Pamela“ – pagrindinės herojės vardu pavadintas Semuelio Ričardsono (1689–1761) romanas. Henrikas, Morlendo grafas, – veikėjas, kurio nuotykiaai buvo aprašyti kokioje nors užmirštoje, bet tuo metu populiarioje knygoje.

dramblotos kojos ir ilgos rankos. Prie stalo jis visada persivalgydavo ir nuo to buvo paniuręs, o jo žvilgsnis blausus, skruostai nudribę. Tiesą pasakius, dabar jis turėjo būti mokykloje, bet mamytė parsigabeno jį namo mėnesiui kitam „dėl silpnos sveikatos“. Misteris Mailsas, jo mokytojas, tvirtino, kad jis būtų berniukas kaip reikiant, – tik tegu namiškiai jam mažiau siūncia pyragaičių ir saldumynų; tačiau motinos širdis pasipiktino tokiu grubiu paaiškinimu ir buvo linkusi į daug subtilesnę versiją, manydama, kad Džonas yra išblyškęs dėl to, jog per daug mokosi, o gal ir dėl to, kad ilgisi namų.

Džonas nebuvo per daug prisirišęs nei prie motinos, nei prie seserų, o manęs tiesiog nekentė. Jis engė ir kankino mane; ne du ar tris kartus per savaitę, ne vieną kitą kartą per dieną, bet nuolat; aš bijodavau jo visa esybe, kiekviena mano kūno dalelė suvirpėdavo, vos jam priartėjus prie manęs. Būdavo akimirku, kai tiesiog paklaikdavau iš siaubo, nes neturėdavau kam pasiskusti, nei kada jis man grasindavo, nei kada mane mušdavo. Tarnaitės nelinko pykinti jaunąjį ponaitį, palaikydamos mano pusę, o misis Rid šiuo atžvilgiu buvo akla ir kurčia: ji niekad nematydavo, kaip jis mane muša, ir negirdėdavo, kaip plūsta, nors tas neretai taip darydavo jos akivaizdoje, bet, aišku, dažniau už jos nugaros.

Įpratusi klausyti Džono, aš priėjau prie krėslo, kuriame jis sėdėjo; kokį trejetą minučių jis tyčiojosi iš manęs, rodydamas man liežuvį ir stengdamasis jį taip iškišti, kad, rodos, jis turėjo ištrūkti su visomis šaknimis. Aš žinojau, kad Džonas beregint sušers man, ir, baisėdamasi smūgio, galvojau, koks jis bjaurus ir šlykštus. Galimas daiktas, kad jis išskaitė iš mano veido šias mintis, nes staiga, netaręs nė žodžio, atsivėdėjo ir skaudžiai trenkė man. Aš pasverdėjau, tačiau atgavusi pusiausvyrą atsi-
traukiau žingsnį kitą nuo jo krėslo.

– Čia tau už tai, kad tu prieš valandėlę taip akiplėšiškai atsakėi mamai, – tarė jis, – ir už tai, kad pasislėpei anapus užuolaidos, ir už tai, kad dabar taip į mane pažiūrėjai, tu, žiurke!

Aš buvau pripratusi prie šiurkštaus Džono Rido elgesio, ir man niekad nė į galvą neateidavo priešintis, tegalvodavau, kaip iškęsti smūgi, kuris neišvengiamai sekdamo po įžeidimo.

– Ką tu veikei anapus užuolaidos? – paklausė jis.

– Skaičiau.

– Parodyk knygą.

Aš nuėjau ir paėmiau ją nuo palangės.

– Nedrįsk liesti mūsų knygų; mama sako, kad tu pas mus gyveni iš malonės; tu esi skursna, tavo tėvas nieko tau nepaliko; tau derėtų elgetauti, o ne gyventi čia su mumis, džentelmeno vaikais, ir valgyti tai, ką mes valgome, nešioti drabužius, kuriuos mama nuperka. Aš tau parodysiu, kaip raustis mano knygų lentynose! Tai mano knygos! Aš čia šeimininkas! Arba toks būsiu po keletu metų. Eik ir atsistok prie durų, į šalį nuo veidrodžio ir langų.

Aš paklausiau, iš pradžių nenumanydama, ką jis ketina daryti; bet kai pamačiau, kad jis atsistojo ir užsimojo knyga, ruošdamasis ją sviesti į mane, išsigandusi surikau ir nejučia šokau į šalį, tačiau nepakankamai vikriai: paleista stora knyga pataikė į mane, aš parkritau ir, atsitrenkusi į durų staktą, prasimušiau galvą. Iš žaizdos ėmė tekėti kraujas, aš pajutau aštrų skausmą; bet staiga pamiršau siaubą, ir mane pagavo kiti jausmai.

– Bjaurus, žiaurus vaikėze! – sušukau aš. – Tu – lyg koks galvažudys, lyg koks vergų prievaizdas, tu panašus į Romos imperatorius!

Man buvo tekę skaityti Goldsmito* „Romos imperiją“, ir turėjau susidariusi savo nuomonę apie Neroną, Kaligulą ir kitus tironus. Paslapčia jau seniai dariau šiuos palyginimus, tačiau niekad nesitikėjau, kad šitai jus išdrošiu į akis.

– Ką? Ką? – užriko Džonas. – Ar čia mane ji taip vadina? Jūs girdėjote, mergaitės? Aš pasakysiu mamai. Bet palauk...

* Oliveris Goldsmitas (1728–1774) – airių rašytojas, romano „Veikfildo pastorius“ autorius.

Džonas puolė mane; aš pajutau, kaip jis sugriebė už peties ir už plaukų. Tačiau jis susikibo su viskam pasiryžusia būtybe. Man jis iš tikrųjų atrodė esąs tironas, žmogžudys. Per kaklą vienas po kito man ėmė tekėti kraujo lašai, ir aš pajutau aštrų skausmą. Šie pojūčiai laikinai nustelbė baime, ir aš pasipriešinau Džonui kaip padūkusi. Gerai nenumaniau, ką darė mano rankos, tik jis suriko: „Žiurkė! Žiurkė!“ – ir visa gerkle užbliovė. Pagalba laukė čia pat: Eliza ir Džordžiana nubėgo šaukti misis Rid, kuri buvo užlipusi į viršų; toji bematant atėjo, lydima Besės ir kambarinės Ebotės. Mus išskyrė, ir aš išgirdau sakant:

– Žiūrėk tu man! Tai pasiutėlė, šoka ant ponaičio Džono!

– Ar kas yra matęs tokią įtūžėlę?

Ir pagaliau misis Rid paskelbė nuosprendį:

– Nuveskite ją į raudonąjį kambarį ir užrakinkite.

Ketvertas rankų pačiuopo mane ir nutempė laiptais į viršų.

Antras skyrius

Aš visu keliu priešinausi kiek begalėdama, ir šis negirdėtas akiplėšiškumas dar labiau pablogino jau ir taip nekokią Besės ir Ebotės nuomonę apie mane. Reikia pasakyti, aš buvau truputį pašėlusis, arba, teisingiau, išėjusi iš vėžių, kaip pasakytų prancūzai: supratau, kad trumpas maištas jau užtraukė ant mano galvos visokiausių bausmių, ir, kaip kiekvienas maištaująs vergas, iš nevilties buvau pasiryžusi bet kam.

– Laikyk jai rankas, mis Ebote, ji kaip aprieta katė.

– Kokia gėda! Kokia gėda! – šaukė kambarinė. – Kas gi šitaip bjauriai elgiasi, mis Eir? Mušti jauną džentelmeną, savo geradarės sūnų! Savo jaunąjį ponaitį!

– Ponaitį! Koks jis man ponaitis? Argi aš tarnaitė?

– Ne, jūs net prastesnė už tarnaitę, jūs nieko nedirbate, jūs dykaduonė. Patupėkit čia ir pagalvokit savo proteliu, kokia jūs nedora.

Tuo tarpu jos spėjo mane nutempti į misis Rid nurodytą kambarį ir nusviedė ant sofos. Aš tučiuojau pašokau it spyruoklė, bet dvi poros rankų pačiupo mane ir prirakino prie vietos.

– Jeigu nesėdėsit ramiai, teks jus priišti, – tarė Besė. – Mis Ebote, duokit man savo keliaraiščius, manusius jinai bematant sutraukys.

Mis Ebotė nusigrėžė ir ėmė rištis nuo drūtos šlaunies reikiama raištį. Šis pančių ruošimas ir manęs laukianti nauja negarbė kiek atvėsino mano įkarštį.

– Nenusiriškite! – sušukau. – Aš ramiai sėdėsiu, – ir savo žodžiams patvirtinti įsikibau rankomis į sofą, ant kurios sėdėjau.

– Na, žiūrėkite! – tarė Besė.

Įsitikinusi, kad aš iš tikrųjų paklusau, ji mane paleido. Paskui jos abi atsistojo priešais susinėrusios rankas ir ėmė įtariai ir su nepasitikėjimu spoksoti man į veidą, tarsi abejodamos, ar man visi namie.

– Ji šitaip niekadęs nesielgdavo, – pagaliau pratarė Besė, atsigrėždama į mis Ebotę.

– Tačiau tai visą laiką joje slypėjo, – atsakė toji. – Kiek kartų sakiau misis Rid savo nuomonę apie šį vaiką, ir misis visada pri-tardavo. Nerasi bjauresnio padaro už tas slapūnes! Niekad nesu mačiusi, kad jos metų mergaitė būtų tokia užsidariusi.

Besė nieko neatsakė; bet, truputį luktelėjusi, tarė, kreipdamasi į mane:

– Jums nederėtų užmiršti, mis, jog daug už ką turite būti dėkinga misis Rid: juk jinai išlaiko jus. Jeigu ji jus išvartytų, tektų eiti į prieglaudą.

Aš nieko negalėjau į tai atsakyti: šie žodžiai man nebuvo naujiena, – kiek tik jau prisimenu save, man visą laiką tekdavo girdėti panašias užuominas. Priekaištas, kad esu veltėdė, mano ausims tapo lyg įgrisusi dainelė, skaudus ir slegiantis, tačiau tik pusiau tesuprantamas.

Mis Ebotė paskubom pridūrė:

– Ir jums nėra ko nei manyti, kad esate lygi panelėms Rid ir ponaičiui Ridui, jei ponija tokia gera ir augina jus drauge su jais. Jie turės apščiai pinigų, o jūs nieko neturėsit. Todėl jums reikia būti kukliai ir stengtis jiems visiems įtikti.

– Visa tai mes jums sakome vien gero tenorėdamos, – įterpė Besė jau ne taip šiurkščiai. – Jūs turite būti paslaugi ir lipšni

mergaitė, tada gal šie namai taps ir jūsų namais. O jei būsite pikčiurna ir stačiokė, ponია tikriausiai išvarys jus iš čia.

– Be to, – dar pridūrė mis Ebotė, – Dievas būtinai nubaus šitokią netikusią mergiotę. Ją, tokią įniršusią, gali ištikti mirtis, ir kur tada pateks jos siela? Eime, Bese, tegu ji pasėdi viena! Nieku gyvu nenorėčiau turėti tokį bjaurų būdą. Pasimelskite, mis Eir, likusi viena. Jeigu neatgailausite, gali kokia bloga dvasia nusileisti pro kaminą ir išsinešti jus...

Jos išėjo, pirma uždariusios, o paskui ir užrakinusios duris.

Miegamasis, kuriame aš atsidūriau, buvo vadinamas raudonuoju kambariu. Niekas jame negyveno, pagaliau ir nakvodavo labai retai kas, tikriau pasakius – niekas, nebent kai Geitshedą užplūsdavo svečiai ir tekdavo prisiminti šią patalpą. Tačiau tai buvo vienas iš didžiausių ir prašmatniausių kambarių visuose namuose. Viduryje lyg altorius stūksojo lova su masyviomis raudonmedžio kolonomis, užtraukta raštuotomis purpuro spalvos užuolaidomis; du aukštus langus, kurių portjerės būdavo visada nuleistos, dengė tos pačios medžiagos drapiruotė, krintanti puošniomis klostėmis ir girliandomis; kilimas buvo raudonas; stalas lovos kojūgalyje užtiestas raudona gelumbe; sienos išmuštos šviesiai ruda medžiaga su rausvais ornamentais; spinta, tualetto stalelis ir krėslai – iš tamsiai poliruoto seno raudonmedžio. Šių tamsių tonų fone bolavo kalnas pūkinių patalų ir pagalvių lovoje, užklotoje baltu it sniegas pikiniu užtiesalu. Ne mažiau ryškiai matėsi lovos galvūgalyje platus minkštas krėslas su baltu užvalkalu ir suoleliu kojoms padėti priešais jį. Šis krėslas man atrodė lyg koks baltas sostas.

Kambaryje buvo bjauriai šalta, nes jį retai tekūrendavo. Jame viešpatavo tylą, kadangi jis buvo toli nuo vaikų kambario ir virtuvės; ir jis darė klaikų įspūdį, nes į jį, kaip minėjau, retai kas teužeidavo. Vien tik kambarinė pasirodydavo čia šeštadieniais nuvalyti dulkių, kurios per savaitę nusėsdavo ant veidrodžių ir baldų, o kai kada ir misis Rid apsilankydavo čia dirstelėti į vieną

slaptą spintos stalčių, kuriame gulėjo įvairūs dokumentai, jos brangenybių dėžutė ir miniatiūra, vaizduojanti jos mirusį vyrą. Pastaroji aplinkybė, būtent misterio Rido mirtis, ir gaubė paslaptį raudonąjį kambarį lyg savotiškas užkeikimas, priverčęs tokią puošnią patalpą laikyti apleistą.

Misteris Ridas buvo miręs prieš devynerius metus; kaip tik šiame kambaryje jis iškvėpė paskutinį atodūšį; šičia jis gulėjo pašarvotas; iš čia jo karstą išnešė uniformuoti laidotuvininkai, – ir nuo tos dienos dėl kažkokios kraupios pagarbos velioniu mažai kas išdrįsdavo užėiti į raudonąjį kambarį.

Aš vis dar tebesėdėjau toje pačioje vietoje, prie kurios mane prirakino Besė ir pikčiurna mis Ebotė. Ta buvo žemutė sofa, stovinti netoli marmurinio židinio; priešais mane dunksojo lova; dešinėje stiepėsi tamsi aukšta spinta, kurios lakuotose duryse šmėžavo blausūs atšvaitai; kairėje – uždangstyti langai. Didžiuliame veidrodyje tarp jų atsimušę nykus kambario ir lovos iškilmingumas. Aš nebuvau visai tikra, ar tarnaitės užrakino duris, ir todėl įsidrąsinusi pasikėliau nuo sofos ir nuėjau pažiūrėti. Deja! Buvau lyg tikrame kalėjime. Viskas atrodė šalčiau ir niūriau toje įsivaizduojamoje gelmėje negu tikrovėje, o keista mažytė figūrėlė, kuri spoksojo iš ten į mane, jos išblyškęs veidas ir boluojančios prieblandoje rankos, jos spingsinčios baimės akys, kurios vienos atrodė gyvos šioje mirties karalystėje, iš tikro darė įspūdį, tarsi prieš mane būtų buvusi šmėkla. Man pasirodė, kad ji panaši į tas mažytes pamėkles, lyg ir kokius elfus ar fėjas, kurie, kaip vakarais kad pasakodavo mums Besė, išslinkdavo iš tuščių, paparčiais apaugusių pelkėtų laukymų ir vaidendavosi pavėlavusiems keleiviams. Aš grįžau į savo vietą.

Mane sukaustė prietaringa baimė, tačiau galutinai aš dar nebuvau parblokšta. Mano kraujas tebevirė, ir sukilusio vergo įniršis dar tebedegino pulsuojančia tulžinga ugnimi. Naujai užplūdęs praeities prisiminimų srautas pagavo mane, dar nespėjus nusilenkti niūriai dabarčiai.

Žiaurus Džono Rido tironiškumas, pasipūteliškas jo seserų abejingumas, jo motinos priešiškus, tarnaičių šališkumas – visa tai ėmė sukuriuoti mano įaudrintoje vaizduotėje tarsi tamsios nuosėdos drumzliname šulinyje. Kodėl gi aš turiu viską kentėti, būti visų niekinama, visų kaltinama, amžinai smerkiama? Kodėl niekad negaliu niekam įtikti? Kodėl kas kartą niekais nuedavo mano pastangos laimėti kieno nors palankumą? Kodėl, pavyzdžiui, visi gerbia Elizą, kuri tokia užsispyrėlė ir savanaudė? Kodėl visi atleidūs Džordžianai, kurios būdas toks atkarus, o elgesys toks aikštingas, irzlus ir įžūlus? Jos grožis, jos rausvi skruostai ir auksinės garbanos, atrodė, džiugina visus, kas tik į ją pažvelgia, ir už tai jai dovanojamos visos kaltės. Džonui irgi niekas neprieštarauja, juo labiau niekas jo nebaudžia, nors jis sukioja balandžiams galvas, daigoja mažyčius viščiukus, pjudo avis šunimis, vogčiomis raško šiltnamyje neprinokusias vynuoges ir skainioja oranžerijoje rečiausių gėlių pumpurus. Jis net pravardžiuoja savo motiną sena boba, tyčiojasi iš tamsios jos veido spalvos, kuri tokia pat kaip ir jo paties, akiplėšiškai neklauso jos ir ne kartą suplėšė bei sutepė šilkinę jos suknią. Ir vis vien jisai yra jos mielas sūnelis. O aš nedirštu nė trupučio prasižengti, visomis jėgomis stengiuosi įvykdyti kiekvieną priedermę, tačiau mane vadina neklaužada ir išdykėle, užsispyrėle ir melage, ir taip nuo ryto ligi pietų, nuo pietų ligi vakaro.

Man dar tebeskaudėjo užsigautą galvą, iš žaizdos tebesisunkė kraujas. Tačiau niekas nesubarė Džono, kad jis be niekur nieko smogė man, o aš, pasipriešinusi jam ir nesidavusi neteisingai skriaudžiama, sukėliau visų pasipiktinimą.

„Juk tai neteisinga, neteisinga!“ – kartojo mano protas, kuris, skaudžiai suerzintas, pasidarė nebevaikiškai šviesus, o pažadintas ryžtingumas vertė mane ieškoti kokio nors būdo, kuris leistų man išsivaduoti iš šios nepakenčiamos priespaudos: pabėgti iš namų arba, jei tai būtų neįmanoma, nieko nebevalgyti ir nebegerti, nusimarinti badu.

Kokia įniršusi buvo mano siela tą niūrų vakarą! Kaip buvo sukrėstos visos mano mintys ir kaip degė maištu mano širdis! Ir vis dėlto kokioje tamsoje, kokioje gūdžioje nežinioje vyko toji vidinė kova! Juk aš negalėjau atsakyti į klausimą, kuris tolydžio kilo mano sieloje: kodėl aš taip kenčiu? Dabar, kai praslinko tiek laiko (nepasakysiu, kiek būtent metų), man viskas aišku.

Geitshede aš buvau visiškai svetimas žmogus, it krislas akyje. Aš nieko bendro neturėjau su misis Rid, nei su jos vaikais, nei su kitais jos įnamiais. Jeigu ji nemylėjo manęs, tai juk aš irgi nemylėjau jų. Kuriems galams jie turėjo lipšniai elgtis su padaru, kuris nesimpatizavo nė vienam iš jų; su kitos rūšies padaru, priešingu jiems savo būdu, savo gabumais, savo polinkiais; su visais atžvilgiais neparankiu padaru, iš kurio jie negalėjo tikėtis nei jokios naudos, nei jokio malonumo; su kenksmingu padaru, kuris širdyje piktinosi jų elgesiu ir niekino jų pažiūras. Žinau, jeigu būčiau buvusi linksmas, išdykaujantis, nerūpestingas, kryščiantis, gražus ir triukšmingas vaikas, – tegu taip pat našlaitis ir priklausomas, – misis Rid būtų žiūrėjusi į mano buvimą savo šeimoje daug atlaidžiau, jos vaikai man būtų buvę nuoširdesni ir draugiškesni, tarnaitės nebūtų taip stengusios paversti mane atpirkimo ožiu.

Raudonajame kambaryje ėmė telktis sutemos; buvo jau penkta valanda, ir apsiniaukęs popietis palengva virto gūdžia prieblanda. Aš girdėjau, kaip lietus vis dar be atvangos žliaugia į laiptų langą ir kaip vėtra kaukia alėjoje už namų; pamažu visa sustirau, ir mano drąsa ėmė blėsti. Nuolatinis pažeminimo jausmas, nepasitikėjimas savimi, sumišimas ir nusiminimas nusileido it drėgnas rūkas ant blėstančių mano pykčio žarijų. Visi sako, kad esu nedora, gal ir iš tikrųjų taip yra; argi aš ką tik negalvojau, kaip nusimarinti badu? Juk tai nuodėmė! O ar aš pasiruošusi numirti? Argi rūšys po Geitshedo bažnyčios altoriumi jau toks viliojantis prieglobstis? Teko girdėti, kad tame rūsyje guli palaidotas misteris Ridas. Tai sužadino mano mintis, ir aš

ėmiau galvoti apie jį vis labiau baisėdamasi. Misterio Rido neprisiminiau, bet žinojau, kad jis buvo man tikras dėdė – mano motinos brolis, kad jis, kai likau našlaitė, pasiėmė mane į savo namus ir prieš pat mirtį pareikalavo, kad misis Rid prižadėtų auginti ir auklėti mane kaip savo pačios vaikus. Misis Rid turbūt manė, kad jinai pažadą tesėjo, kiek jai leido jos prigimtis; bet kaipgi ji iš tikro galėjo mylėti primestą našlaitę, kuri, jos vyrui mirus, niekuo nebebuvo susijusi su jos šeima? Juk ją erzino tokiu momentu nenoromis duotas pažadas – būti motina svetimam kūdikiui, kurio ji negalėjo pamilti ir kurio neapkentė savo šeimoje kaip nereikalingo įsibrovėlio.

Keista mintis toptelėjo man į galvą. Aš neabejojau, niekad neabejojau, kad jei misteris Ridas būtų gyvas, su manim būtų elgęsis švelniai; ir dabar, žiūrėdama į baltą lovą ir skendinčias tamsoje sienas, o kartais nerimastingai pažvelgdama į blausiai švytintį veidroдій, prisiminiau, jog man buvo tekę girdėti, kad numirėliai, kurių ramybė kapuose sudrumsčiama, kai nevykdoma paskutinė jų valia, kartais atsikelia iš karsto nubausti kaltųjų ir atkeršyti už engiamuosius; ir aš pagalvojau: o kas būtų, jeigu misterio Rido vėlė, kankindamasi nuo tų skriaudų, kurias patiria jo sesers duktė, paliktų savo buveinę – gal bažnyčios rūsyje, o gal nežinomoje mirusiųjų karalystėje – ir pasivaidentų man šiame kambaryje? Aš nusišluosčiau ašaras ir stengiausi garsiai nekūkčioti, bijodama, kad koks išorinis mano sielvarto ženklas nepaskatintų antgamtiško balso tarti man paguodos žodžio; man būtų baisu sambrėškoje išvysti keistai žaižaruojantį veidą, kuris, regis, ims ir pasilenks prie manęs su nežemiška užuojauta. Šio šešėlio pasirodymas, turėjęs, rodos, mane paguosti, kėlė man – aš tai jaučiau – neapsakomą išgąstį. Kaip įmanydama stengiausi nuvyti tą mintį ir nusiraminti. Atmetusi krintančius ant akių plaukus, aš pakėliau galvą ir pamėginau drąsiai apžvelgti tamsų kambarį. Kaip tik tą akimirką kažkas švystelėjo ant sienos. Aš klausiau savęs:

gal čia mėnesiena, prasiskverbusi pro užuolaidos spragą? Ne! Mėnulio spinduliai būtų laikęsi vienoje vietoje, o toji šviesa judėjo. Kol aš žiūrėjau, ji nuslinko lubomis ir sumirguliavo man virš galvos. Dabar man aišku, kad tas šviesos ruožas veikiausiai buvo nuo žibinto, kuriuo nešinas kažkas ėjo per veją priešais namus. Tačiau tada, kai mano vaizduotė buvo įaudrinta, o nervai sukrėsti po ką tik įvykusių peštynių, man pasirodė, kad šmėkšanti šviesa – ne kas kita, kaip šauklis, pranešas, kad greitai pasirodys svečias iš ano pasaulio. Mano širdis ėmė daužytis, galva ėmė suktis, ausyse išgirdau ūžesį, panašų į sparnų plasnojamą. Pajutau, jog kažkas atsirado prie manęs, suėmė mane, aš ėmiau dusti ir jau visiškai nebepajėgiau valdytis. Tada pribėgau prie durų ir iš visų jėgų ėmiau tampyti rankeną. Koridoriuje pasigirdo artėją žingsniai; duryse pasisuko raktas, įėjo Besė ir Ebotė.

– Mis Eir, jums pasidarė bloga? – paklausė Besė.

– Koks baisus triukšmas! Mane stačiai šurpas nukratė! – susuko Ebotė.

– Išleiskite mane! Leiskite mane į vaikų kambarį! – šaukiau aš.

– Kodėl? Ar užsigavote? O gal kas pasivaideno? – vėl teiravosi Besė.

– O!.. Čia šmėkštelėjo kažkokia šviesa, ir aš pagalvojau, kad tuoj pasirodys vaiduoklis. – Aš įsikibau Besei į ranką, ir jinai neištraukė jos.

– Ji tyčia ėmė klykti, – niekinamai pareiškė Ebotė. – Ir kaip ji klykė! Lyg pjaunama! Tikriausiai tik norėjo sušaukti mus visas šičia. Žinau bjaurias jos išdaigas!

– Kas čia dedasi? – pasigirdo įsakmus balsas; misis Rid atskubėjo per koridorių, jos kyko kaspinais pleveno, grėsmingai šlamėjo suknia. – Ebote ir Bese, man rodos, aš liepiau Džeinę Eir uždaryti raudonajame kambarėje, kol pati ateisiu jos išleisti?

– Mis Džeinė taip garsiai šaukė, ponias, – maldaujamai tarė Besė.

– Paleiskite ją, – buvo jos vienintelis atsakas. – Nesikabink Besei į ranką, – kreipėsi ji į mane. – Tau nepavyks iš čia šitaip ištrūkti, gali būti tikra. Nekenčiu apsimitinėjimo, ypač kai apsimitinėja vaikai. Mano pareiga parodyti tau, kad šitokiais pokštais nieko nepeši. Pasiliksi čia dar valandą, ir aš išleisiu tave tik tada, jei tu visiškai nusiraminsi ir netriukšmausi.

– O dėdiene, pasigailėkite! Atleiskite man! Aš neištversiu... Nubauskite mane kaip nors kitaip! Aš numirsiu, jei...

– Nutilk! Šis nesivaldymas tiesiog šlykštus!

Aš iš tikrųjų jai buvau šlykšti. Ji laikė mane gudria komediante. Jai atrodė, kad esu toks padaras, kuriame drauge slypi ir nežabotos aistros, ir niekinga siela, ir pavojingas veidmainiškumas.

Tuo momentu Besė ir Ebotė jau buvo nuėjusios, ir misis Rid, kuriai įkyrėjo ir mano pašėlusį baimė, ir mano raudojimas, staiga įstūmė mane atgal ir, nieko daugiau nebesakydama, užrakino. Girdėjau, kaip ji greitai nuėjo. O netrukus, rodos, mane iš-tiko kažkoks priepuolis, nes aš nieko nebeprisimenu, kas buvo paskui.